

Työsuojeluhallinto

Henkilönsuojainten valinta ja käyttö työpaikalla

Aluehallintovirasto

Henkilönsuojainten valinta ja käyttö työpaikalla

ISSN 1456-257X
ISBN 978-952-479-048-2
Multiprint 2014

Yleistä

Mikäli tapaturman tai sairastumisen vaaraa ei työpaikalla voida välttää tai riittävästi rajoittaa työhön tai työolosuhteisiin kohdistuvilla toimenpiteillä, on työnantajan hankittava ja annettava työntekijän käyttöön vaatimusten mukaiset henkilönsuojaimet.

Valtioneuvoston päätös henkilönsuojainten valinnasta ja käytöstä työssä 1407/1993 (suojainten käyttöpäätös) edellyttää, että suojaimet hankitaan työpaikalla tehtävän arvioinnin perusteella. Arvioinnissa otetaan huomioon työpaikan olosuhteet, ne työntekijän terveydelle tai turvallisuudelle vaaraa tai haittaa aiheuttavat tekijät, joita työpaikalla esiintyy ja joiden poistamiseksi tai rajoittamiseksi henkilönsuojaimia tarvitaan, sekä ergonomian vaatimukset ja työntekijän terveydentila.

Lain tarkoittama henkilönsuojain

Henkilönsuojaimilla tarkoitetaan kaikkia työntekijän käyttämiä välineitä ja varusteita, jotka on suunniteltu suojaamaan häntä tapaturmalta tai sairastumisen vaaralta työssä. Henkilönsuojaimia ovat mm. hengityksen-, kuulon-, pään-, silmien-, käsien-, jalkojen- ja puotoamissuojaimet. Myös suojavaatteet ovat henkilönsuojaimia silloin, kun ne suojaavat mekaanisilta tai kemiallisilta haittavaikutuksilta, säteilyltä tai poikkeukselliselta kylmyydeltä, lämmöltä tai kosteudelta. Suojainten käyttöpäätöksen liitteessä 2 on luettelo eri tyyppisistä henkilönsuojaimista.

Henkilönsuojaimia eivät ole työvaatteet tai virkapuvut, joilla ei ole tapaturman- tai sairastumisen vaaralta suojaavia ominaisuuksia. Esim. yrityskuvan tai muun vastaavan seikan vuoksi käytettävät yhtenäiset asut eivät ole henkilönsuojaimia, ellei niillä ole erityisiä suojaavia ominaisuuksia. Tavallinen työhaalari ei ole henkilönsuojain, mikäli tarkoituksena on vain suojata työntekijän omia vaatteita normaalilta likaantumiselta. Mikäli liika on tavallisuudesta poikkeavaa, esim. kemikaaleja tai tartuntavaarallista ainetta, on tarvittava suojavaatte henkilönsuojain. Suojavaatetusta henkilönsuojaimena on käytettävä, kun pelkän tavallisen työvaatetuksen käyttäminen voi aiheuttaa työntekijälle tapaturman tai sairastumisen vaaran.

Työntekijän tulee pukeutua työn edellyttämällä tavalla. Ulkotyössä hänen edellytetään pukeutuvan sääolosuhteiden mukaan. Suojavaatetus henkilönsuojaimena tarvitaan silloin, kun työolosuhteisiin liittyy jotakin poikkeuksellista, joka voimistaa sääolojen haitallista vaikutusta.

Erityisen lämpöpuvun käyttö on katsottu tarpeelliseksi esim. ajettaessa moottorikelkkaa, koska viima korostaa sääolojen vaikutusta. Myös ulkotöissä, joissa käsitellään kylmää vettä tai työskennellään sen välittömässä läheisyydessä kylmänä vuodenaikana, edellytetään lämpöpuvun antamista työntekijälle.

Sadevaatteita on yleensä pidettävä tavallisena työvaatetuksena, ellei niiden kestävyydelle työn laadun tai muun syyn vuoksi aseteta erityisvaatimuksia.

Suojainten käyttöpäätöksessä tarkoitettuja henkilönsuojaimia ovat sellaiset standardeissa määritellyt turva-, suoja- ja työjalkineet, joilla on vähintään yksi suojaava ominaisuus (esim. varvassuojus, naulan läpäisyltä suojaus, antistaattisuus, sähkönjohtavuus, kuumuudelta eristävyys, kylmyydeltä eristävyys, kantaosan iskunvaimentavuus). Sen sijaan tavalliset kengät, lenkkikengät, kumisaappaat tai muut vastaavat työssä käytettävät jalkineet, joilla ei ole erityistä suojaavaa ominaisuutta, eivät ole henkilönsuojaimia.

Henkilönsuojaimille asetettavat vaatimukset

Suojaimen rakenteellisesta suojauskyvystä vastaa valmistaja. Työpaikalle hankittavien suojainten tulee täyttää *valtioneuvoston päätöksessä henkilönsuojaimista (1406/1993)* annetut

rakenteelliset vaatimukset ja olla CE-merkittyjä päätöksen mukaisesti.

Yksinkertaisimpien suojainten CE-merkinnäksi riittää tunnus CE. Näitä suojaimia ovat esim. ammattikäyttöön tarkoitettut astianpesu- ja siivouskäsiineet.

Useimpien teollisuudessa käytettävien suojainten, esim. kypärien, kuolon- ja silmiensuojainten, on oltava tyyppitarkastettuja. Myös näiden suojainten merkintä on muotoa CE.

Jos kyseessä on vakavilta vaaroilta tai hengenvaaralta suojaava suojaintällaisiksi katsotaan esim. hengityksen- ja putoamissuojaimet - on merkinnässä lisäksi oltava tuotannon tasalaatuisuutta valvovan tarkastuslaitoksen, eli ns. ilmoitetun laitoksen, tunnusnumero.

Suojaimille on valmiina tai valmis-teilla lähes 300 eurooppalaista standardia (tunnus EN). Standardinmukaisessa tuotteessa on CE-merkinnän lisäksi muitakin merkintöjä, kuten käyttötarkoitusta tai testauksia ilmaisevat kuvattunnukset, valmistaja, valmistusajankohta, suojainmalli, suojausluokka ja EN-standardin numero.

Vaatimustenmukaisen suojaimen mukana on oltava käyttöohjeet suomeksi ja ruotsiksi. Käyttöohjeessa on mm. selvitettävä suojaimessa olevat standardien mukaiset merkinnät. Siinä on myös oltava ohjeet suojaimen huollosta ja saatavilla olevista varaosista.

Henkilönsuojainten tarpeen arviointi ja valinta

Perusteina henkilönsuojainten valinnassa työpaikalle ovat

- työpaikalla esiintyvien vaarojen kartoitus ja niiden riskien arviointi, joiden välttämiseksi tai rajoittamiseksi henkilönsuojainten käyttö on tarpeen
- henkilönsuojaimilta vaadittavien suojausominaisuuksien määrittely
- niiden vaarojen arviointi, joita itse suojaimesta voi aiheutua
- suojainten vertailu niiltä vaadittaviin ominaisuuksiin huomioon ottaen työntekijöiden terveydentila.

Riskien arviointi

Työnantaja kartoittaa työpaikalla esiintyvät vaarat ja arvioi tapaturma- tai sairastumisriskit. Tämä voidaan tehdä yhteistyössä työntekijöiden kanssa. Apuna voi käyttää ulkopuolisia asiantuntijoita, esim. työterveyshuollon henkilöstöä.

Riskien arviointi voi myös sisältyä työterveyshuollon työpaikkaselvitykseen tai muuhun työpaikan olosuhteita koskevaan selvitykseen.

Lähtökohtana riskien arvioinnissa on yleinen tietämys kyseisellä toimialalla tai vastaavassa työssä havaituista vaaroista. Tapaturma- ja ammattitautitilastot sekä kemiallisten ja fysikaalisten riskien osalta työhygieeniset mittaukset ja terveydelliset raja-arvot antavat tarpeellista lisätietoa.

Suojainten käyttö päätöksen liitteenä 1 on mallitaulukko vaaratekijöiden kartoittamiseksi. Mahdolliset vaarat on

jaettu kolmeen pääryhmään:

1. Fysikaaliset vaarat, joita ovat mekaaniset sekä lämpötilan, sähkön, säteilyn ja melun aiheuttamat vaarat.
2. Kemialliset vaarat voivat esiintyä aerosoleina, nestemäisinä sekä kaasuina tai höyryinä.
3. Biologiset vaarat, joita voivat aiheuttaa haitalliset bakteerit tai virukset, mykoottiset sienet sekä muut biologiset antigeenit.

Riskien arviointi tulee tehdä tarvittaessa kunkin työntekijän työpisteessä, ja se on uusittava aina, kun työolosuhteet tai -menetelmät muuttuvat. Ohjeena voidaan käyttää esimerkiksi suojainten käyttö päätöksen liitteessä 3 olevaa luetteloja. Siinä esitellään esimerkinomaisesti sellaisia toimintoja ja toiminnan alueita, jotka saattavat edellyttää suojainten hankkimista.

Riskien arvioinnin perusteella tulee työnantajan myös merkitä turvamerkein ne työtilat, joissa on käytettävä henkilönsuojaimia (VNp 976/1994).

Vaadittavat suojausominaisuudet

Vaadittavien suojausominaisuuksien selvittämiseksi tulee määrittää tai arvioida vaaran suuruus (esim. haitallisen kemikaalin pitoisuus työilmassa, melutaso) sekä mihin haittavaikutus kohdistuu.

Tarvittavia ominaisuuksia verrataan saatavilla oleviin suojaimiin.

Myyntipäällysten ja suojainten merkinnöistä ja käyttöohjeista tulee

käydä selkeästi ilmi, millaisia vaaroja vastaan suojain on tarkoitettu. Myyjiltä voi myös pyytää tarjouksia kyseiseen työtilanteeseen sopivista suojaimista.

Käytettäessä eri suojaimista kootuja yhdistelmäsuojaimia valmistaja vastaa vain niiden yhdistelmien suojaustehosta, jotka mainitaan käyttöohjeessa. Mikäli työpaikalla käytetään muita suojainyhdistelmiä, se tapahtuu työnantajan vastuulla.

Tarvittavan suojausluokan määrittelyyn on kiinnitettävä huomiota mm. heijastavaa suojavaatetusta valittaessa. Vaatimusten mukaisia, työntekijän havaitsemista helpottavia näkyviä varoitusvaatteita on markkinoilla kolmea eri luokkaa. Millaisia vaatteita näkyväisyys Suomen valaistusolosuhteissa edellyttää, ei ole tutkittu. Esimerkiksi silloin, kun ei työskennellä suoranaisesti liikenteen seassa, havaittavuutta voidaan huomattavasti parantaa jo melko pienelläkin heijastavan materiaalin lisäyksellä. Työpaikan valaistusolojen parantaminen saattaa olla tarkoituksenmukaisempaa kuin heijastavien suojavaatteiden hankinta. Heijastavan liivin käyttö työvaatetuksen lisäksi on usein käytännöllinen ratkaisu.

Suojain vaaran aiheuttajana

Suojaimestakin voi aiheutua vaaroja, jotka sen valinnassa ja käytössä on otettava huomioon. Esimerkiksi kuulonsuojaimia käytettäessä saattaa va-

roitusäänien kuuleminen estyä. Suojakäsineet saattavat lisätä tartuntaotteen kömpelyyttä ja siten aiheuttaa tapaturmia. Silmiensuojain, joka rajoittaa näkökenttää, tai suojajalkineet, joissa on työpaikalle sopimaton pohja, voivat lisätä tapaturman vaaraa. Suojain voi aiheuttaa myös allergioita. Luonnonkumi tai nahkakäsineiden sisältämä kromi ovat herkistäviä. Liian väljähihaiset tai leveälahkeiset suojavaatteet voivat takertua koneisiin. Myös epämukavat tai käyttäjälle sopimattomat suojaimet saattavat aiheuttaa haittaa tai vaaraa työntekijän terveydelle.

Työntekijän ominaisuuksien huomioiminen

Suojaimia valittaessa on hyvä ottaa huomioon työntekijän kokemukset ja näkemys suojaimista. On hyvä, jos käyttäjä voi ennen hankintapäätöksen tekemistä kokeilla eri valmistajien suojaimia. Suojaimet tulisi aina hankkia niistä saatujen kokemusten ja kokeilujen perusteella.

Työnantajan tulee ottaa huomioon työntekijän terveydentila ja yksilölliset ominaisuudet. Myös lääkärintarkastuksista annettuja ohjeita on noudatettava.

Työsuojeluviranomaiset ovat esimerkiksi edellyttäneet työnantajan hankkivan silmälasien ja niiden kanssa käytettävien suojalasien sijaan optisesti hiotut suojalasit tarkkuutta vaativassa työssä. Näyttöpäätetyössä käytettävien silmälasien hankinta on tähän verrattava tilanne (VNp 1405/1993, 7§).

Suojainten tulee olla käyttäjälleen sopivat tarvittavien säätöjen jälkeen. Ergonomiset seikat on myös otettava huomioon. Suojainten käyttö kuormittaa yleensä käyttäjää eri tavoin. Kuorituksen määrä riippuu käytettävästä suojaimesta, käyttöolosuhteista sekä käyttäjän yksilöllisistä ominaisuuksista.

Suojainten hankintakustannukset

Työturvallisuuslain mukainen pääsääntö on, että työnantaja vastaa työturvallisuudesta aiheutuvista kustannuksista. Lainsäädännön mukaan työnantajan on huolehdittava henkilönsuojainten hankkimisesta ja niiden toimintakunnosta huoltojen, korjausten ja uusimisen avulla.

Vakiintuneena käytäntönä on kuitenkin eräissä tapauksissa ollut, että alakohtaisesti työehtosopimuksella tai paikallisesti työpaikkakohtaisesti on voitu sopia henkilönsuojainten hankintakustannuksien jakamisesta. Sopiminen työehtosopimusjärjestelmän mukaisesti on mahdollista, mikäli kysymyksessä ei ole lain tai sopimuksen tason alittaminen.

Käytännössä on ainakin turvajalkineiden osalta tehty yrityskohtaisia päätöksiä siitä, että työntekijät saavat ostaa tällaisia jalkineita siten, että työntekijä maksaa niistä osan ja työnantaja osan. Samalla on määritelty ne työntekijät, jotka ovat sellaisessa työssä, että he saavat turvajalkineet kokonaan työnantajan kustannuksella.

Sopimus työntekijän osallistumisesta kustannuksiin voi koskea vain niitä suojaimia, joita työntekijä voi käyttää myös muualla kuin työpaikalla.

Suojainten käyttö

Työnantajan on määriteltävä suojainten käyttötilanteet. On selvitetävä mm. käyttöjakson pituus ja työhön liittyvät rasitustekijät sekä altistuksen toistuvuus. Myös riskin suuruus ja työpaikan erityisolosuhteet vaikuttavat suojainten käyttöön.

Joidenkin hengityksensuojainten paino, hengitysvastus ja jopa psyykinen rasitus suojausta käytettäessä saattavat vaatia erityistoimenpiteitä, kuten fyysisen rasituksen pienentäminen teknisten apuvälineiden avulla tai työn tauottaminen. Mikäli hengityksensuojainta joudutaan käyttämään pitkiä aikoja yhtäjaksoisesti, tulisi käyttää moottoroituja hengityksensuojaimia.

Myös elpymistauot voivat olla tarpeen työskenneltäessä tiiviissä suojavaatetuksessa kuten kemikaalinsuojapuvuissa, tai lämpöä tai kylmyyttä vastaan tarkoitetuissa monikerrosvaatteissa esim. uunien läheisyydessä tai kylmähuoneissa.

Työnantaja hankkii työturvallisuuslain edellyttämät henkilönsuojaimet, ja hänellä on velvollisuus valvoa, että niitä käytetään. Työntekijän on käytettävä hänelle annettua henkilönsuojainta ja hoidettava sitä huolellisesti.

Opetus ja ohjaus

Työntekijälle on tiedotettava niistä vaaroista, joilta henkilönsuojainten käyttö häntä suojaa. Työnantajan on järjestettävä myös opetusta ja ohjausta ja tarvittaessa havaintoesityksiä henkilönsuojainten käytöstä.

Suojaimia on käytettävä ohjeiden mukaan. Ohjeiden tulee olla niin selkeitä, että työntekijät ne ymmärtävät.

Huolto ja kunnossapito

Työnantajan on järjestettävä suojainten huolto ja kunnossapito. Suojaimet huolletaan ja puhdistetaan valmistajan antamien ohjeiden mukaisesti. Eräät suojaimet menettävät tehonsa vanhenemisen myötä. Tällaisia ovat mm. hengityksensuojainten suodattimet, kypärät sekä eräät kemikaalinsuojakäsineet. Tiedot suojaimet, esimerkiksi putoamissuojaimet ja paineilmalaitteiden säiliöt, on määrajoin tarkastettava.

Työntekijän on ilmoitettava suojaimissa olevista vioista ja puutteellisuuksista työnantajalle tai tämän edustajalle.

Suojainten käyttöä koskevia valtioneuvoston päätöksiä (VNp)

- VNa työntekijöiden suojelemisesta melusta aiheutuville vaaroilta (85/2006),
- VNa kemiallisista tekijöistä työssä (715/2001) ,
- VNp työpaikkojen turvamerkeistä ja niiden käytöstä (976/1994),
- VNp työntekijöiden suojelemiseksi työhön liittyviltä biologisten tekijöiden aiheuttamalta vaaralta (1155/1993),
- VNa työhön liittyvän syöpävaaran torjunnasta (716/2000, muutos)
- VNp asbestityöstä (1380/1994) ja työsuojeluhallituksen päätös hyväksyttävistä asbestipurkutyössä käytettävistä menetelmistä ja laitteista , annettu 14.12.1989.
- VNp lyijytyöstä (1154/1993),
- VNp työturvallisuuslain soveltamisesta torjunta-aineen käsittelyyn ja leviytykseen metsätoissa (538/1989),
- VNp työturvallisuuslain soveltamisesta pulttipistooleihin ja niiden tarkastukseen (862/1997, muutos),
- VNp laserlaitteista ja niiden tarkastuksesta (472/1985, muutoksia)),
- VNp rakennustyön turvallisuudesta (629/1994, muutoksia; 427/1999, 426/2004, 702/2006),
- VNp räjäytys- ja lousintatyön järjestysohjeista (410/1986, muutoksia; 49/1995),
- VNp perimälle, sikiölle ja lisääntymiselle työssä aiheutuvan vaaran torjunnasta (1043/1991),
- VNa puunkorjuutyön turvallisuudesta (749/2001)
- VNa alusten lastauksen ja purkamisen työturvallisuudesta (633/2004)
- VNp henkilönostoista nosturilla ja haarukkatrukilla (793/1999, muutos).

Valtioneuvoston päätös henkilönsuojainten valinnasta ja käytöstä työssä

Annettu Helsingissä 22 päivänä joulukuuta 1993

Valtioneuvosto on työministeriön esittelystä päättänyt 28 päivänä kesäkuuta 1958 annetun työturvallisuuslain (299/58) 47 §:n nojalla, sellaisena kuin se on 29 päivänä tammikuuta 1993 annetussa laissa (144/93):

1 §

Soveltamisala

Tätä päätöstä sovelletaan henkilönsuojainten valintaan ja käyttöön työturvallisuuslaissa (299/58) tarkoitetussa työssä.

Sen lisäksi mitä tässä päätöksessä määrätään, on noudatettava, mitä henkilönsuojainten käytöstä on erikseen säädetty tai määrätty.

2 §

Määritelmä

Henkilönsuojaimella tarkoitetaan tässä päätöksessä kaikkia työntekijän käyttämiä henkilökohtaisia välineitä ja varusteita, jotka on suunniteltu suojaamaan työntekijää tapaturman tai sairastumisen vaaralta työssä.

Henkilönsuojaimella ei tässä päätöksessä kuitenkaan tarkoiteta:

- 1) tavanomaisia työvaatteita, joita ei ole suunniteltu erityisesti suojaamaan työntekijää tapaturman tai sairastumisen vaaralta;
- 2) tieliikennelainsäädännössä tarkoitettuja liikennetarvikkeita;
- 3) urheiluvälineitä;
- 4) itsepuolustus- tai karkotusvälineitä; eikä
- 5) kannettavia vaarojen ja häiriöiden havaitsemislaitteita.

3 §

Suojainten hankinta ja käyttö

Jos tapaturman tai sairastumisen vaaraa ei voida välttää tai riittävästi rajoittaa teknisillä työolosuhteisiin kohdistettavilla suojelutoimenpiteillä tai työn organisoinnilla, työnantajan on hankittava 4 §:ssä tarkoitettua arvioinnin perusteella työntekijän käyttöön henkilönsuojaimet. Suojainten on oltava kyseiseen työhön liittyvien vaarojen torjuntaan tarkoituksenmukaiset ja työolosuhteisiin soveltuvat, eikä niiden käyttö saa tarpeettomasti lisätä muuta vaaraa.

Työnantajan tulee huolehtia siitä, että työssä käytettäviksi hankitaan vain sellaisia suojaimia, jotka täyttävät niitä koskevat vaatimukset sen mukaan kuin niistä erikseen säädetään tai määrätään.

Työntekijän on käytettävä 1 momentissa tarkoitettuja henkilönsuojaimia.

4 §

Henkilönsuojainten arviointi ja valinta

Ennen suojainten valintaa työnantajan on arvioitava työssä esiintyvät vaarat, joiden välttämiseksi tai rajoittamiseksi on 3 §:n mukaan käytettävä henkilönsuojaimia. Arviointiin kuuluu henkilönsuojaimilta vaadittavien suojausominaisuuksien määrittely sekä saatavilla olevien suojainten vertailu vaadittaviin ominaisuuksiin. Arvioinnissa tulee ottaa huomioon myös ne vaarat tai haitat, joita itse suojaimesta voi aiheutua.

Henkilönsuojainten arviointi on tehtävä uudelleen, jos olosuhteissa tai arviointiin vaikuttavissa muissa tekijöissä tapahtuu muutoksia.

Suojainten valinnassa on otettava huomioon ergonomian vaatimukset ja työntekijän terveydentila. Suojainten on tarvittavien säätöjen jälkeen oltava käyttäjälleen sopivat. Samanaikaisesti käytettävien suojainten on sovittava yhteen siten, että ne edelleen suojaavat kyseisiltä vaaroilta.

5 §

Henkilönsuojainten käytön määrittely

Työnantajan on huolehdittava siitä, että henkilönsuojainten käyttö, erityisesti niiden käyttöjakson pituus määritetään. Tällöin on otettava huomioon vaaran vakavuus, altistuksen toistuvuus, työntekijän työskentelypaikan erityispiirteet sekä suojainten suojauskyky.

Henkilönsuojainten hankintaa ja käyttöä koskevia ohjeita annetaan tämän päätöksen liitteissä I-III.

6 §

Suojainten henkilökohtaisuus ja huolto

Suojaimet on tarkoitettu henkilökohtaiseen käyttöön, jos olosuhteista ei muuta johdu. Jos henkilökohtaiseen käyttöön tarkoitettua suojainta joutuu poikkeuksellisesti käyttämään useampi kuin yksi henkilö on ryhdyttävä tarvittaviin toimiin, ettei tällainen käyttö aiheuta eri käyttäjille terveys- tai hygieniaoongelmia.

Työnantajan on varmistauduttava suojainten asianmukaisesta toimintakunnosta huoltojen ja korjausten avulla. Tarvittaessa suojaimet on uusittava.

Työntekijän tulee huolellisesti hoitaa hänen käyttöönsä annettua henkilönsuojainta sekä viipymättä ilmoittaa siinä ehkä ilmenneistä vioista ja puutteellisuuksista työnantajalle tai tämän edustajalle.

7 §

Opetus ja ohjeet

Henkilönsuojaimesta ja sen käytöstä on annettava työntekijälle riittävästi opetusta ja ohjausta.

8 §

Yhteistoiminta

Työnantajan ja työntekijöiden välisestä yhteistoiminnasta ja tiedottamisesta on säädetty erikseen.

9 §

Tarkemmat määräykset

Tarkemmat määräykset tämän päätöksen soveltamisesta antaa tarvittaessa työministeriö.

Tämän päätöksen lisäksi sisäasiainministeriö voi kuitenkin määrätä poliisin, palo- ja pelastustoimen sekä väestönsuojelun alan henkilönsuojainten valinnasta ja käytöstä.

10 §

Voimaantulo

Tämä päätös tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 1994.

Työministeri
Ilkka Kanerva

Ylitarkastaja
Matti Kajantie

Liite 1

Mallitaulukko vaaratekijöiden kartoittamiseksi henkilönsuojainten käyttöä varten

Mallitaulukko vaaratekijöiden kartoittamiseksi henkilönsuojainten käyttöä varten

Ruumiinosa						Vaaratekijät									
Muut		Alaraajat	Yläraajat	Pää											
Koko keho	Muu kuin ruoansulatuskanava	Ruoansulatuskanava	Vartaloväsa	Iho	Jalat (milkasta lantioon)	Jalka-terä	Käsivarret (raiteesta olkapäähän)	Kädet	Koko pää	Kasvat	Hengityselimet	Silmät	Korvat	Kallo	
															Putoamiset
															Iskut, viillot, törmäys, murskaantum.
															Pistot, viillot, naarmut
															Tärinä
															Liukastuminen, kaatuminen
															Kuumuus, tuli
															Kyimyys
															Sähkö
															Ionisoimaton
															Ionisoiva
															Melu
															Polyt, kuidut
															Savut, huurut
															Höyryt
															Nesteen varaan joutuminen
															Roisheet, suihkut
															Kaasut, höyryt
															Haitalliset bakteerit
															Haitalliset virukset
															Mykoottiset sienet
															Biologiset antigeenit, jotka eivät ole mikrobeja

II Liite

VIITTEELLINEN HENKILÖKOHTAISIA SUOJAIMIA ESITTELEVÄ LUETTELO

PÄÄN SUOJAUS

- Suojakypärät teollisuuskäyttöön (kaivoksissa, rakennustyömaalla, muussa teollisuudessa)
- Päälaen suojaus (lipalliset tai lipattomat lakit, myssyt, hiuserkot)
- Suojapähineet (käsitellystä tai käsittelemättömästä tms. kankaasta valmistetut myssyt, lakit, syydvestit jne.).

KUULON SUOJAUS

- Tulppasuojaimet
- Kuulonsuojaukset
- Kupusuojaimet
- Kupusuojaimet, jotka voidaan kiinnittää teollisuuskypäriin
- Kuulonsuojaimet, joissa on vastaanotin matala taajuudella toimivaa induktiosilmukkaa varten
- Viestintävälineillä varustetut kuulonsuojaimet.

SILMIEN JA KASVOJEN SUOJAUS

- Sangalliset suojalasit
- Naamiomalliset suojalasit
- Röntgensäteiltä, lasersäteiltä, ultraviolettijä infrapunasäteilyltä sekä näkyvältä säteilyltä suojaavat suojasilmälasit
- Kasvojensuojaimet
- Kaarihitsausuojaimet ja -kypärät (kädessä pidettävät hitsausuojukset, otsapannalla varustetut tai suojakypäriin kiinnitettävät suojaimet).

HENGITYKSEN SUOJAUS

- Pölynsuodattimet, kaasunsuodattimet ja radioaktiivisen pölyn suodattimet
- Ilmasyötöllä varustetut eristävät suojaimet
- Hengityksensuojaimet, joissa on irrotettava hitsausnaamari
- Sukelluslaitteet
- Sukelluspuvut.

KÄDEN JA KÄSIVARREN SUOJAUS

- Käsineet, jotka suojaavat:
- koneilta (pistoilta, viilloilta, tärinältä jne.)
- kemikaaleilta
- sähkötoissa ja kuumuudelta
- Kintaat
- Sormisuojaus
- Suojahihat
- Ranteen suojaus raskaassa työssä
- Sormettomat käsineet
- Suojakäsineet

JALKOJEN JA SÄÄRIEN SUOJAUS

- Puolikengät, varsikengät, pitkävartiset saappaat, turvasaappaat
- Nopeasti riisuttavat kengät
- Varvasuojuksella varustetut kengät
- Kuumuutta kestävällä pohjalla varustetut kengät ja päällyskengät
- Kuumuuden kestävät kengät, saappaat ja päällyssaappaat
- Lämpökengät, -saappaat ja -päällyssaappaat

- Tärinää vaimentavat kengät, saappaat ja päällyssaappaat
- Antistaattiset kengät, saappaat ja päällyssaappaat
- Sähköä eristävät kengät, saappaat ja päällyssaappaat
- Moottorisahan käyttäjien turvasaappaat
- Puukengät
- Polvensuojukset
- Irrotettavat jalkapöydän suojukset
- Säätymiset
- Irtopohjalliset (lämpöä eristävät, piston kestävät tai hikoilua estävät)
- Irtopiikit jään, lumen tai liukkaan lattianpäällysteen varalta.

IHON SUOJAUS

- Suojavoiteet ja -öljyt.

VARTALON JA VATSAN SUOJAUS

- Suojaliivit, -takit ja -esiliinat koneilta suojaamiseksi (pistolta, viilloilta, valumetalliroiskeilta jne.)
- Suojaliivit, -takit ja -esiliinat kemikaaleilta suojaamiseksi
- Lämpöliivit
- Pelastusliivit
- Suojaavat röntgenesiliinat
- Turvavyöt
- Tukiliivit.

KOKO KEHON SUOJAUS

Putoamissuojaimet

- Putoamisenestovarusteet (täysi varustus tarvittavine lisälaitteineen)
- Jarrutuslaitteet pidättämään kineettistä energiaa (täysi varustus tarvittavine lisälaitteineen)
- Kehoa tukevat varusteet.

Suojavaatetus

- Kaksi- tai yksiosainen suojavaatetus
- Mekaanisilta vaaroilta (pistoilta, viilloilta jne. suojaavat vaatteet)
- Kemikaaleilta suojaavat vaatteet
- Valumetalliroiskeilta ja infrapunasäteilyltä suojaavat vaatteet
- Kuumuudelta suojaavat vaatteet
- Lämpöpuvut
- Radioaktiiviselta saasteelta suojaavat vaatteet
- Pölyltä suojaava vaatetus
- Kaasulta suojaava vaatetus
- Fluorisoiva ja heijastava vaatetus lisävarusteineen (käsinauhat, käsineet jne.)
- Suojapeitteet.

III LIITE

VIITTEELLINEN SELLAISIA TOIMINTOJA JA TOIMINNAN ALUEITA ESITTELEVÄ LUETTELO, JOTKA SAATTAVAT EDELLYTTÄÄ HENKILÖKOHTAISTEN SUOJAINTEN HANKKIMISTA

1. PÄÄN SUOJAUS

(KALLON SUOJAUS)

Suojakypärät

- Rakennustyö, varsinkin rakennustelineillä ja korkealle sijoitetuissa työpisteissä sekä niiden alapuolella tai lähellä tehtävä työ, valukehysten rakentaminen ja purku, kokoamis- ja asennustyö, telineiden pystytys sekä purkutyö
- Työ terässilloilla, teräsrunkorakenteilla, mastoissa, torneissa, teräksillä vesirakenteilla, masuuneilla, terästehtaissa, valssaamoissa, kattilalaitoksilla ja voimalaitoksilla sekä suuriin säiliöihin ja suuriin putkilinjoihin liittyvä työ
- Työ kaivoksissa, kaivannoissa, kuluissa ja tunneleissa
- Maaperän ja kiven käsittely
- Työ maanalaisissa louhoksissa, avolouhoksissa ja avokaivauksissa sekä soranotto ja siihen verrattava työ
- Koneellisten mutterinruuvinvääntimien käyttö
- Räjätystyö
- Työ hissien, nostolaitteiden, nostureiden ja kuljettimien lähellä
- Masuuni-, rikastamo-, terästehdas-, valssaamo- ja metallitehdastyö avo- ja muottiintaonta sekä valutyö
- Teollisuusuneissa, säiliöissä, laitteistojen ja putkistojen sisällä sekä siiloissa tehtävä työ
- Laivanrakennus
- Junien järjestelytyö

- Teurastamot
- Puunkorjuutyö Pulttipistoolin käyttö
- Palo- ja pelastustyö.

2. JALKOJEN SUOJAUS

Suojajalkineet, joissa on pistonkestävä pohja

- Rakennusten perustus- ja runkotyöt sekä teiden rakennus
- Työ rakennustelineillä
- Rakennusaikaisen rungon purkutyöt
- Betoni- ja elementtityö, ml. muotien pystytys ja purku
- Työt rakennustyömaalla ja varastoissa
- Kattotyö
- Palo- ja pelastustyö.

Suojajalkineet, joissa ei ole pistonkestävää pohjaa

- Työ terässilloilla, teräsrakennusten runkorakenteilla mastoissa, torneissa, hisseissä, teräksillä vesirakenteilla, masuuneilla, terästehtaissa ja valssaamoissa, nostureilla, kattilalaitoksilla ja voimalaitoksilla sekä suuriin säiliöihin ja suuriin putkilinjoihin liittyvä työ.
- Uunien rakentaminen, lämmityksen ja ilmanvaihtojärjestelmien asennustyöt sekä metalliosien kokoamistyö.
- Korjaus ja kunnossapitotyöt
- Masuuni-, rikastamo-, terästehdas-, valssaamo-, metallitehdas- ja takomotyö sekä työ kuumapuristus- ja kylmävetolaitoksissa
- Työ avolouhoksissa ja avokaivauksissa

sisä, soranotto ja siihen verrattava työ

- Kiven työstäminen ja jalostus
- Tasolasin ja lasiastioiden valmistaminen, työstäminen ja jatkojalostus
- Muottien käsittelykeraamisessa teollisuudessa
- Polttouunien vuoraaminen keraamisessa teollisuudessa
- Muottiin valaminen keraamisessa ja rakennusmateriaaleja valmistavassa teollisuudessa
- Kuljetus ja varastointi
- Pakastetun lihan ja säilykepakkausten käsittely
- Laivanrakennus
- Junien järjestelytyö
- Puunkorjuutyö
- Poraus- ja rusnaustyö.

Suojajalkineet, joissa on kannat tai kiilakorot ja pistonkestävät pohjat

- Kattotyö.

Suojajalkineet, joissa on eristävät pohjat

- Työ, jossa käsitellään hyvin kuumia tai hyvin kylmiä materiaaleja ja työ sellaisten materiaalien päällä.

Helposti riisuttavat suojajalkineet

- -Jos on olemassa vaara, että sulat aineet pääsevät tunkeutumaan kenkään.

3. SILMIEN TAI KASVOJEN SUOJAUS

Suojasilmälasit, kasvosuojukset

- Hitsaus-, hionta- ja leikkaustyö
- Tilkitseminen ja talttaus
- Kiven työstö ja jalostus
- Koneellisten mutterin-/ruuvinvääntimien käyttö
- Työ lastuavilla työstökoneilla
- Muottiin taonta
- Sirpaleiden murskaus ja poisto
- Suihkupuhdistus

- Työ, jossa käytetään happoja tai emäksiä, desinfiomisaineita tai ruosteestoaineita
- Työ, jossa ruiskutetaan nesteitä
- Työ, jossa käytetään sulia aineita tai joka tehdään sulan aineen lähellä
- Työ, jossa esiintyy säteilylämpöä
- Työ, jossa käytetään laseria.
- Puunkorjuutyö
- Pulttipistoolin käyttö
- Räjätys- ja louhintatyö
- Palo- ja pelastustyö.

4. HENGITYKSEN SUOJAUS

Hengityksensuojaimet

- Työ säiliöissä, ahtaissa tiloissa ja kaasulämmittéisissä teollisuusuneissa, joissa voi olla kaasua tai liian vähän happea
- Työ masuunipanoksen lähellä
- Työ konverttereiden tai masuunien kaasuputkien lähellä
- Työ masuunien laskuhanojen lähellä, missä voi olla raskasmetallisuua/-höyryä
- Uunien vuokraukseen ja valusankoihin liittyvä työ, jossa voi olla pölyä
- Ruiskumaalaus, jossa on riittämätön ilmanvaihto
- Työ kuiluissa, viemäreissä ja viemärointiin liittyvissä muissa maanalaisissa tiloissa.
- Työ jäähdytyslaitoksissa, joissa on vaara, että jäähdytysaine saattaa päästä vuotamaan.
- Asbestityö
- Lyijyn käsittely
- Bentseenin käsittely
- Syöpävaarallisten aineiden käsittely
- Tietyt rakennustyöt
- Torjunta-aineiden käsittely ja levitys
- Palo- ja pelastustyöt.

5. KUULON SUOJAUS

Kuulonsuojaimet

- Metallipuristimilla tehtävä työ
- Paineilmaporilla tehtävä työ
- Huoltohenkilöstön työ lentokentillä
- Paalunjuntaustyö
- Puu- ja tekstiilityö
- Puunkorjuutyö
- Työskentely liikkuvilla työkoneilla
- Pulttipistoolin käyttö
- Tainnutus
- Räjäytys- ja louhintatyöt
- Muu työ, jossa melutaso ylittää 85 dB(A).

6. VARTALON, KÄSIVARREN JAKÄDEN SUOJAUS

Suojavaatetus

- Työ, jossa käsitellään happeja ja emäksiä, desinfiointiaineita ja ruostenpoistoaineita.
- Työ, jossa käsitellään kuumia materiaaleja tai jota tehdään niiden lähellä, ja jossa työntekijä tuntee kuumuuden.
- Tasolasin käsittely
- Raepuhallustyö
- Työ syväjäädystyloissa
- Asbestityö
- Torjunta-aineiden käsittely ja levitys
- Puunkorjuutyö.

Paloturvallinen suojavaatetus

- Hitsaaminen ahtaissa tiloissa.

Pistonkestävät esiliinat

- Luunerotus- ja paloittelutyö
- Sellainen käsiveitsin tehtävä työ, jossa veistä vedetään itseä kohti.

Nahkaesiliinat

- Hitsaaminen
- Takominen
- Valaminen.

Kynnärvarren suojaus

- Luunerotus- ja paloittelutyö.

Käsineet

- Hitsaaminen
- Teräväreunaisten esineiden, lukuun ottamatta koneita, joihin käsine voi työskennellessä tarttua, käsittely
- Happon ja emästen käsittely avoimissa astioissa.

Metallineuloskintaat

- Luunerottelu ja paloittelu
- Säännöllinen käsiveitsen käyttö lihan käsittelyssä ja teurastuksessa
- Leikkaavien terien vaihto.

7. SÄÄLTÄ SUOJAAVA VAATETUS

- Ulkotyö sateella ja kylmässä.

8. HEIJASTAVA VAATETUS

- Työ, jossa työntekijän täytyy näkyä hyvin.

9. TURVAVYÖT JA -VALJAAT

- Telineillä tehtävä työ
- Tehdasvalmisteisten elementtien asennus
- Työ mastoissa
- Kattotyöt
- Riipputelinyöt
- Henkilönostokorissa työskentely
- Laivatyö
- Palo- ja pelastustyö.

10. PELASTAUTUMIS- JA PELASTUSKÖYDET

- Työ korkeiden nosturien hytissä
- Työ korkealla varastojen pinoamis- ja siirtolaitteiden hytissä
- Työ poraustornien korkeissa osissa
- Työ kuluissa ja viemäreissä.

11. IHON SUOJAUS

- Pinnoitteiden käsittely
- Parkitus.

Viisi työsuojelun vastuualuetta

**Etelä-Suomen
aluehallintovirasto**
Työsuojelun vastuualue
Ratapihankatu 9
00520 Helsinki
puh. 0295 016 000
tyosuojelu.etela@avi.fi

**Länsi- ja Sisä-Suomen
aluehallintovirasto**
Työsuojelun vastuualue
Uimalankatu 1, PL 272
33101 Tampere
puh. 0295 018 450
tyosuojelu.lansi@avi.fi

**Pohjois-Suomen
aluehallintovirasto**
Työsuojelun vastuualue
Albertinkatu 8, PL 229
90101 Oulu
puh. 0295 017 500
tyosuojelu.pohjoinen@avi.fi

**Lounais-Suomen
aluehallintovirasto**
Työsuojelun vastuualue
Itsenäisyydenaukio 2. PL 22
20801 Turku
puh. 0295 018 000
tyosuojelu.lounais@avi.fi

**Itä-Suomen
aluehallintovirasto**
Työsuojelun vastuualue
Hallituskatu 12–14
70100 Kuopio
puh. 0295 016 800
tyosuojelu.ita@avi.fi

Työnantajan on hankittava työntekijän käyttöön vaatimustenmukaiset henkilönsuojaimet, ellei työstä aiheutuvaa tapaturman tai sairastumisen vaaraa voida välttää työolosuhteita tai työn organisointia parantamalla. Tässä oppaassa kerrotaan, mitä valtioneuvoston päätös 1407/1993 määrää henkilönsuojainten hankinnasta ja käytöstä työssä.

Julkaisutilaukset:

LSSAVI

Työsuojelun vastuualueiden tukipalveluyksikkö
PL 272, 33101 Tampere

- puhelimitse arkipäivisin klo 9–15
numerosta 0295 018 698
- sähköpostilla: tyosuojelu.julkaisumyynti@avi.fi
- verkkokauppa: www.tyosuojelu.fi/julkaisumyynti

ISSN 1456-257X

ISBN 978-952-479-048-2

www.tyosuojelu.fi